

Yttrande

2024-08-29

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm
U.remissvar@regeringskansliet,
u.registrator@regeringskansliet.se
Dnr: U2024/01012

Handläggare:
Britta Fångström
Dnr: 2024-01012

Yttrande avseende delredovisning av regeringsuppdraget att främja ansvarsfull internationalisering vid utbildnings-, forsknings- och innovationssamarbete

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas, har granskat innehållet i rubricerad rapport och lämnar härmed sitt remissvar. Formas ställningstagande till förslagen i promemorian redovisas nedan, tillsammans med våra kommentarer gällande de delar där Formas har specifika synpunkter och förslag.

Sammanfattning

- Formas tillstyrker förslaget om ett system för ansvarsfull internationalisering i tre nivåer som tar hänsyn till ansvarsfördelningen mellan regering, myndigheter och lärosäten.
- Formas välkomnar utredningens ansats där de nationella riktlinjernas syfte är att bidra till att skapa en ökad medvetenhet om ansvarsfull internationalisering som genomsvrar stora delar av relevanta organisationer, såväl forskningsutförare som forskningsfinansiärer.
- Formas ser positivt på att de nationella riktlinjerna syftar till att vara vägledande och fungera som ett hjälpmedel vid internationella samarbeten, utan att vara statiska.
- Formas efterfrågar ett ökat fokus på den bredare ansatsen kring ansvarsfull internationalisering, med en balans mellan värnande av öppen vetenskap, internationell samverkan och säkerhetsaspekter. Internationella samarbeten är en viktig förutsättning för att säkerställa forskning av hög kvalitet samt att finna lösningar på globala samhällsutmaningar.
- Formas vill betona vikten av enkelhet vid det nationella systemets implementering. Ett för omständligt och regeltungt system riskerar att motverka syftet om att främja internationella initiativ och samarbeten.

Formas ställningstagande

Formas tillstyrker utredningens förslag, och vill betona vikten av att skapa ett system för ansvarsfördelning mellan regering, myndigheter och lärosäten.

Formas stödjer utredningens bedömning att det är centralt att strukturen är flexibel och kan anpassas efter utvecklingen i omvärlden.

Formas anser att det är centralt att alla aktörer inom det forskningspolitiska landskapet, såväl forskningsutförare som forskningsfinansiärer, är mottagare av de nationella riktlinjerna som syftar till att skapa en ökad medvetenhet om ansvarsfull internationalisering.

Formas anser att internationella samarbeten är en grundläggande förutsättning för att nå de gemensamma globala hållbarhetsmålen och säkerställa en hög vetenskaplig kvalitet. Forskning och innovation är till sin natur gränsöverskridande, på samma sätt som flera av våra stora samhällsutmaningar. Svenska forskares möjligheter att samarbeta internationellt är viktiga för att säkerställa en hög forskningskvalitet. Detta gör det centralt att internationella samarbeten kan genomföras, på ett ansvarsfullt och ömsesidigt sätt. Formas vill betona vikten av ömsesidighet vid internationella samarbeten, där vi värnar om likvärdighet och ett ömsesidigt lärande där samtliga ingående parter har nytta av den gemensamma forskning, kunskap och samhällsnytta som genereras via samarbeten och som främjar en öppen vetenskap.

Formas övergripande synpunkter

I delrapporten av regeringsuppdraget belyses aspekten att ansvarsfull internationalisering är ett begrepp som omfattar en bredd av frågor. Enligt delrapporten har utredande myndigheter på grund av tidsaspekten valt att initialt främst lägga fokus på säkerhetsaspekten, som endast är en del av begreppet ansvarsfull internationalisering.

Formas menar att det är viktigt att ett större fokus läggs på den bredare ansatsen kring ansvarsfull internationalisering i de slutliga nationella riktlinjerna. Ansvarsfull internationalisering omfattar aspekter som öppen vetenskap, etiska frågeställningar, och frågor som berör rättvisa och jämlika förutsättningar för forskning och forskningssamarbeten. Exempelvis bör man i det fortsatta arbetet i högre grad väga in den utveckling som sker genom det internationella initiativet Coara, Coalition for Advancing Research Assessment, som nu endast delvis tas upp i rapporten.

Internationellt sker en stor utveckling kring ansvarsfull internationalisering och det är av vikt att Sverige nationellt följer upp och bevakar utvecklingen som sker på EU-nivå såväl som globalt. Områden som särskilt kan behöva bevakas utifrån den internationella utvecklingen är risken att rörelsen för ett öppet vetenskapssystem åsidosätts till följd av fokus på säkerhetsaspekterna, vilket motverkar internationalisering, forskningskvalitet och ömsesidiga och effektiva internationella samarbeten. Säkerhetsaspekter måste naturligtvis beaktas vid internationalisering, men principen om ett så öppet system som möjligt är viktig för att inte hämma forskningens kvalitet och kunskapsutveckling.

Nationell policy

Formas välkomnar utredningens förslag om att en nationell policy för ansvarsfull internationalisering bör formuleras, vars syfte är att ta fram den övergripande strategiska inriktningen och är separerad från de nationella riktlinjerna.

Formas stödjer definitionen av ansvarsfull internationalisering som utgår ifrån ett ömsesidigt värde för ingående parter i samarbetet. Vi saknar dock i nuvarande förslag till policy internationaliseringens bredare perspektiv i en global kontext.

Nationella riktlinjer

Formas välkomnar utredningens ansats där de nationella riktlinjernas syfte är att bidra till att skapa en ökad förståelse och insikt om behovet av ansvarsfull internationalisering som genomsyrar stora delar av relevanta organisationer för såväl nya som etablerade internationella samarbeten. Vidare ser vi positivt på att de nationella riktlinjerna syftar till att vara vägledande och fungera som ett hjälpmedel vid internationella samarbeten utan att vara statiska och att de därmed ska kunna ändras vid förändrade förutsättningar. De fem identifierade dimensionerna täcker relevanta delar som bör beaktas vid internationella samarbeten.

De nationella riktlinjerna beskriver en stor komplexitet med internationella samarbeten och är relativt omständligt formulerade vilket gör att de kan motverka sitt syfte, dvs att underlätta och verka för internationella samarbeten. Formas delar utredningens bedömning att riktlinjerna riskerar att vara mer avskräckande än stödjande vid internationella samarbeten, vilket skulle kunna skapa nya hinder.

Riktlinjer för forskningsfinansiärer och andra aktörer

Formas stödjer förslaget att vid en justering av myndigheternas förordning bör de bredare perspektiven kopplat till ansvarsfull internationalisering omfattas och inte enbart säkerhetspolitiska aspekter.

Formas anser att det är av stor vikt att det sker en dialog mellan lärosäten och forskningsfinansiärerna när finansiärernas arbete med ansvarsfull internationalisering konkretiseras i form av riktlinjer för forskningsfinansieringen.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Johan Kuylenstierna , efter föredragning av senior rådgivare Britta Fängström.